

Nepřiměřená délka řízení

Instančnost řízení, která je posuzována v rámci kritéria složitosti věci ve smyslu § 31a odst. 3 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů, nemůže být vykládána v neprospěch poškozeného, byla-li nepřiměřená délka řízení způsobena opakovaným posuzováním věci na jednotlivých stupních soudní soustavy, jež lze v konkrétní věci přičíst k tíži soudům. Přitom je nerozhodné, zda zásadní právní vada, jež měla za důsledek zrušení rozhodnutí, spočívala v právu hmotném nebo procesním. Procesní složitost odškodňovacího řízení, která je důvodem pro krácení zadostiučinění poškozenému, nelze konstatovat toliko v důsledku toho, že v odškodňovacím řízení došlo k tzv. soudnímu ping-pongu, který je přičitatelný soudům a na jehož základě nutně došlo ke zvýšení jejich procesní aktivity i procesní složitosti věci. Je-li v takovém případě poškozenému kráceno zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení s odkazem na složitost věci, jde o porušení jeho základního práva na náhradu škody podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 1303/21 ze dne 17.8.2021)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky Z. T., zastoupené Mgr. Ing. J.B., advokátem, sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2021 č. j. 30 Cdo 622/2021-360, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. října 2020 č. j. 12 Co 218/2020-279 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 22. května 2020 č. j. 20 C 28/2018-233, za účasti Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2, jako účastníků řízení, a České republiky - Ministerstva spravedlnosti, jako vedlejší účastnice řízení, tak, že usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2021 č. j. 30 Cdo 622/2021-360, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 13. října 2020 č. j. 12 Co 218/2020-279 a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 22. května 2020 č. j. 20 C 28/2018-233 bylo porušeno základní právo stěžovatelky na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2021 č. j. 30 Cdo 622/2021-360, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. října 2020 č. j. 12 Co 218/2020-279 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 22. května 2020 č. j. 20 C 28/2018-233 se ruší.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí, a to pro porušení čl. 1 a čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva").
2. Ústavní soud si za účelem posouzení důvodnosti ústavní stížnosti vyžádal spis sp. zn. 20 C 28/2018 vedený u Obvodního soudu pro Prahu 2 (dále jen "obvodní soud"), z něhož zjistil dále uvedené skutečnosti.
3. Stěžovatelka uplatnila dne 17. 3. 2009 u vedlejší účastnice nárok na zaplacení finančního zadostiučinění za nemajetkovou újmu ve výši 10 000 eur a na náhradu škody ve výši 53 950 Kč podle

zákonu č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o odpovědnosti za škodu"), a to z důvodu nesprávného úředního postupu v řízení spočívajícího v nepřiměřené délce opatrovnického řízení, které bylo vedeno u Okresního soudu v Liberci (dále jen "okresní soud") pod sp. zn. Nc 664/99.

4. Vedlejší účastnice nárok neuznala, a tudíž stěžovatelka podala dne 22. 10. 2009 u obvodního soudu žalobu proti vedlejší účastnici, kterou se výše uvedeného nároku domáhala. Dne 29. 7. 2010 byl vyhlášen rozsudek, kterým byla žaloba stěžovatelky zamítnuta. K odvolání stěžovatelky dne 31. 3. 2011 Městský soud v Praze (dále jen "městský soud") rozsudkem potvrdil rozsudek obvodního soudu. Dne 15. 8. 2011 obdržel obvodní soud dovolání stěžovatelky, o němž Nejvyšší soud rozhodl dne 16. 5. 2012 rozsudkem tak, že zrušil rozsudky městského soudu ze dne 31. 3. 2011 a obvodního soudu ze dne 29. 7. 2010 v rozsahu, ve kterém byla žaloba stěžovatelky na zaplacení 10 000 eur zamítnuta, a v navazujících výrocích o náhradě nákladů řízení, a věc byla v tomto rozsahu vrácena obvodnímu soudu z důvodu nesprávného posouzení námítky promlčení a délky řízení; ve zbylém rozsahu bylo dovolání odmítnuto.

5. Dne 28. 11. 2011 podala stěžovatelka stížnost na průtahy v řízení. Dne 11. 3. 2013 obvodní soud vyhlásil rozsudek, kterým byla žaloba stěžovatelky na zaplacení částky ve výši 10 000 eur zamítnuta, a žádnému z účastníků řízení nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení. Dne 18. 11. 2013 byl k odvolání stěžovatelky vyhlášen rozsudek městského soudu, kterým městský soud potvrdil rozsudek obvodního soudu a žádnému z účastníků řízení nepřiznal náhradu nákladů řízení. Stěžovatelka podala ve věci dovolání, o němž bylo rozhodnuto rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2015 tak, že Nejvyšší soud zrušil rozsudek městského soudu ze dne 18. 11. 2013 a rozsudek obvodního soudu ze dne 11. 1. 2013 a věc vrátil k řízení obvodnímu soudu z důvodu nesprávného právního posouzení a zatížení řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

6. Dne 16. 8. 2016 obvodní soud vyhlásil rozsudek, v němž konstatoval, že v řízení vedeném u okresního soudu pod sp. zn. Nc 664/99 bylo porušeno právo stěžovatelky na projednání a rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě (výrok I.), žaloba na zaplacení částky ve výši 10 000 eur byla zamítnuta (výrok II.) a vedlejší účastnici byla uložena povinnost zaplatit stěžovatelce náhradu nákladů řízení (výrok III.). Stěžovatelka napadla rozsudek obvodního soudu odvoláním napadajícím II. výrok rozsudku obvodního soudu, o němž bylo městským soudem rozhodnuto usnesením dne 27. 4. 2017 tak, že městský soud rozsudek obvodního soudu zrušil a věc obvodnímu soudu vrátil k dalšímu řízení, neboť obvodní soud nevypořádal všechny požadavky nastolené Nejvyšším soudem k otázce přiměřenosti délky řízení a vedlejšího řízení, k provedení dalších důkazů a k výzvě stěžovatelce, aby se vyjádřila ke svému zastoupení. Dne 10. 8. 2017 vyhlásil obvodní soud rozsudek, kterým uložil vedlejší účastnici povinnost zaplatit stěžovatelce částku ve výši 984 eur (výrok I.), žalobu na zaplacení částky ve výši 9 016 eur zamítl (výrok II.) a vedlejší účastnici uložil povinnost zaplatit stěžovatelce náhradu nákladů řízení (výrok III.).

7. Městský soud rozhodl k odvolání stěžovatelky dne 19. 4. 2018 usnesením tak, že rozsudek obvodního soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, neboť řízení bylo zatíženo vadou, když obvodní soud nejednal s právním zástupcem stěžovatelky, a dále z důvodu nesprávného právního posouzení kritéria významu řízení pro stěžovatelku. Dne 9. 8. 2018 vyhlásil obvodní soud rozsudek, v němž uložil vedlejší účastnici zaplatit stěžovatelce částku ve výši 3 523 eur (výrok I.), žalobu na zaplacení částky ve výši 6 477 eur zamítl (výrok II.) a vedlejší účastnici uložil povinnost zaplatit stěžovatelce náhradu nákladů řízení (výrok III.). K odvolání stěžovatelky rozhodl městský soud rozsudkem ze dne 31. 1. 2019 tak, že rozsudek obvodního soudu ve výroku II. změnil a uložil vedlejší účastnici povinnost zaplatit stěžovatelce částku ve výši 505 eur, jinak I. a II. výrok potvrdil (výrok I.), dále rozhodl, že žádný z účastníků řízení nemá nárok na náhradu nákladů řízení (výrok II.).

Stěžovatelka podala ve věci dovolání, o němž Nejvyšší soud rozhodl dne 26. 5. 2020 tak, že je odmítl. Dne 18. 8. 2020 byla pod sp. zn. III. ÚS 2167/20 odmítnuta ústavní stížnost stěžovatelky.

8. Stěžovatelka se následně žalobou podanou k obvodnímu soudu v době, kdy probíhalo dovolací řízení, které bylo ukončeno usnesením Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2020 č. j. 30 Cdo 4032/2019-715, domáhala po vedlejší účastnici zaplacení částky ve výši

148 330 Kč, částky 1 000 Kč a částky 1 299 Kč s příslušenstvím, neboť dospěla k závěru, že výše popsané odškodňovací řízení vedené u obvodního soudu pod sp. zn. 19 C 218/2009, které v době podání žaloby trvalo 10 let, je nepřiměřeně dlouhé, čímž stěžovatelce vznikla nemajetková újma. Obvodní soud nyní napadeným rozsudkem č. j. 20 C 28/2018-233 ze dne 22. 5. 2020 rozhodl tak, že vedlejší účastnice je povinna zaplatit stěžovatelce částku rovnající se zákonnému úroku z prodlení z částky 6 375 Kč ve výši 8,5 % p. a. od 15. 2. 2018 do 10. 4. 2018, dále část doplatku zákonného úroku z prodlení z částky 71 500 Kč ve výši 0,45 % p. a. od 15. 2. 2018 do 10. 4. 2018 a částku 43 108 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,5 % p. a. od 15. 2. 2018 do zaplacení do 15 dnů od právní moci rozsudku (výrok I.), žaloba na částku ve výši 27 347 Kč a 150 000 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,5 % p. a. za dobu od 15. 2. 2018 do zaplacení byla zamítnuta (výrok II.), a vedlejší účastnici bylo uloženo nahradit stěžovatelce náklady řízení ve výši 26 684 Kč (výrok III.).

9. Městský soud nyní napadeným rozsudkem řízení o odvolání, které podala vedlejší účastnice, zastavil (výrok I.), rozsudek obvodního soudu v zamítavém výroku II. o věci samé potvrdil (výrok II.), rozsudek obvodního soudu ve výroku III. změnil tak, že výše nákladů řízení stěžovatelky činí 47 254 Kč, jinak výrok III. potvrdil (výrok III.), a rozhodl, že žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV.).

10. Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky podle § 243c odst. 1 občanského soudního řádu, neboť nebylo shledáno přípustným.

II. Argumentace stěžovatelky

11. Stěžovatelka rekapituluje průběh řízení vedeného u obvodního soudu pod sp. zn. 19 C 218/2009 a konstatuje, že spolu s dovolacím řízením a s řízením o ústavní stížnosti trvalo předmětné řízení celkem 10 let a 10 měsíců, což hodnotí jako naprosto extrémní délku řízení, nota bene šlo-li o odškodňovací řízení. Stěžovatelka dovozuje, že tato extrémní délka řízení byla zapříčiněna tzv. soudním ping-pongem, neboť obvodní soud rozhodl ve věci celkem pětkrát, městský soud pětkrát a Nejvyšší soud dvakrát. V rámci této bilance bylo stěžovatelce přiznáno zadostiučinění v celkové výši jistiny 120 983 Kč, a to částečně na základě plnění vedlejší účastnice a částečně na základě rozhodnutí soudů, které odůvodnily svá rozhodnutí tak, že základní částku činila suma ve výši 17 000 Kč za rok, pročež z důvodu složitosti věci (velké množství důkazů) byla částka ponížena o 20 %, z důvodu instančnosti řízení byla částka ponížena o dalších 20 %, z důvodu velkého významu věci pro stěžovatelku s ohledem na její věk (soudní řízení bylo zahájeno ve věku 75 let a ukončeno v době, kdy stěžovatelka dosáhla věku 85 let) byla částka navýšena o 10 %, za postup soudů při vyřizování věci bylo připočteno 0 % a za postup stěžovatelky v řízení bylo připočteno taktéž 0 %.

12. Stěžovatelka brojí především proti tomu, že za postup soudů při vyřizování věci nebylo odškodnění vůbec navýšeno, což je však v rozporu s judikaturou Ústavního soudu (nálezy sp. zn. I. ÚS 2500/17 a sp. zn. IV. ÚS 1642/11), jakož i s judikaturou Nejvyššího soudu (stanovisko sp. zn. Cpjn 206/2010 a rozsudky sp. zn. 30 Cdo 4540/2009, sp. zn. 30 Cdo 4584/2010 a sp. zn. 30 Cdo 1433/2020).

13. V souvislosti s výše uvedeným stěžovatelka brojí i proti závěru soudů, které dovodily, že

odškodnění je nutno ponížít o 20 % z důvodu instančnosti řízení, ačkoliv soudní "ping-pong" byl zapříčiněn neodborným rozhodováním soudů, nikoliv stěžovatelkou samotnou. I přesto tento fakt však bylo stěžovatelce odškodnění poníženo. Stěžovatelka považuje takové rozhodnutí za rozporné s principem proporcionality. Nejvyšší soud odmítnutím dovolání nerespektoval svou vlastní judikaturu (např. rozsudky sp. zn. 30 Cdo 2476/2015, sp. zn. 30 Cdo 3509/2018, sp. zn. 30 Cdo 1980/2019 a sp. zn. 30 Cdo 3379/2018).

14. Podle názoru stěžovatelky nemohou napadená rozhodnutí obstát ani ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen "ESLP"), z níž zmiňuje především rozsudek ve věci Žirovnický proti České republice ze dne 8. 2. 2018, v němž je uvedeno, že řízení o kompenzaci nepřiměřené délky řízení je obvykle velmi jednoduché, neboť jde o posuzování práce soudce soudcem, kdy jde v podstatě pouze o práci se spisem. Zároveň je zdůrazněno, že při projednávání kompenzačního řízení musí být vyvinuta zvláštní péče.

15. Stěžovatelka taktéž poukazuje na základní částku odškodnění za jeden rok nepřiměřeně dlouhého řízení ve vztahu k valorizaci, kdy Nejvyšší soud dlouhodobě popírá moderní právní princip valorizace náhrady škody a svou dosavadní praxí konzervuje závěry z roku 2010. V tomto ohledu se jeví být částka ve výši 17 000 Kč za jeden rok nepřiměřeně dlouhého řízení nízká. Nejvyšší soud takto ignoruje zejména značný časový odstup od sjednocovacího stanoviska, zcela formalistický postup soudů při stanovení základní částky založený na uvedeném sjednocovacím stanovisku a ignoruje též podstatné změny okolností (zásada rebus sic stantibus) spočívající v podstatném nárůstu životní úrovně v České republice.

16. Stěžovatelka taktéž namítá, že soudy nesprávně posoudily úkon uplatnění nároku na náhradu škody v rámci předběžného projednání nároku, když jí tento úkon nepřiznaly ve výroku o náhradě nákladů řízení. Kdyby vedlejší účastnice uspokojila plně nárok na náhradu škody v zákonné lhůtě, tedy v době, kdy ještě není podána žaloba, pak je na místě formální výklad § 31 odst. 4 zákona o odpovědnosti za škodu a dovození, že takový úkon právní služby poškozenému hrazen není. Avšak za situace, kdy je poškozený nucen se domáhat svého nároku u soudu, pak se uplatnění náhrady škody zcela zjevně stává účelně vynaloženým úkonem právní služby. Na takový úkon je pak nutno hledět prizmatem § 142a občanského soudního řádu.

III. Vyjádření účastníků řízení

17. Ústavní soud zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům a vedlejší účastnici řízení.

18. Městský soud ve svém vyjádření uvedl, že se zejména neztotožňuje s tvrzením stěžovatelky, že jí odškodnění bylo poníženo o 20 % z důvodu neodborného soudního rozhodování, neboť "zohlednění počtu soudních soustav je v souladu s ustálenou soudní judikaturou" prosazovanou Nejvyšším soudem (např. stanovisko ze dne 13. 4. 2011 sp. zn. Cpjn 206/2010). Jde-li o ponížení částky o 20 % z důvodu složitosti věci, účastník řízení uvedl, že existuje kromě právní složitosti i procesní složitost, neboť v posuzované věci byla prováděna řada listinných důkazů, zejména spisy jiných soudů, jejichž součinnost bylo nutno vyžádat, ve vztahu k účastníkům řízení pak byly prováděny opakované výzvy a soudy také rozhodovaly o řadě procesních návrhů samotných účastníků. Městský soud zdůraznil, že je zřejmé, že prodloužení řízení, k němuž dojde v důsledku toho, že se soudy musejí vypořádat s procesními prostředky podávanými účastníky řízení, nelze přičítat k tíži státních orgánů. Stát proto nemůže nést odpovědnost za průtahy, které nemají původ v povaze soudů a jejich institucionálním a organizačním vybavení. Jen průtahy přičitatelné státu mohou vést k závěru, že délka řízení byla nepřiměřená (např. rozsudek ESLP ve věci Dostál proti České republice ze dne 25. 5. 2004, bod 240 odůvodnění).

19. Jde-li o valorizaci, městský soud uvedl, že na přiměřenost výše základní částky zadostiučinění

nemá vliv ani znehodnocení měny v důsledku inflace, ani změna kurzu měny, což vychází z judikatury Nejvyššího soudu.

20. Nepřiznání úkonu projednání nároku u příslušného úřadu má povahu neformálního předběžného projednání věci, které není regulováno žádnou zvláštní úpravou, a proto se ani nepředpokládá, že by měl být poškozený v této fázi řízení právně zastoupen. Ústavní soud též v zásadě akceptoval nepřiznání nákladů vzniklých právním zastoupením při vymáhání náhrady škody způsobené nezákonným rozhodnutím soudu u Ministerstva spravedlnosti neformálností uvedeného řízení (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2011 sp. zn. III. ÚS 3120/11).

21. Městský soud tedy považuje ústavní stížnost stěžovatelky za zjevně neopodstatněnou.

22. Nejvyšší soud konstatoval, že ústavní stížnost je z převažující části opakováním argumentace uplatněné v dovolání, s níž se Nejvyšší soud řádně vypořádal v napadeném usnesení. Jde-li o tzv. soudní ping-pong, účastník řízení podotýká, že v takovém případě je nutno z hlediska kritéria postupu orgánu veřejné moci zkoumat, zda je tento postup v souladu s procesními pravidly. Dojde-li ke zrušení rozhodnutí z důvodu závažné vady (např. nepřezkoumatelnost rozhodnutí), potom je třeba takovou skutečnost při posuzování délky řízení zohlednit, zejména pak tehdy, dojde-li v důsledku této vady ke zjevnému prodloužení řízení. Ze skutkových zjištění městského soudu však nevyplývalo, že by v posuzované věci ke zrušení rozhodnutí z tohoto důvodu došlo.

23. Námitky, které se váží k judikatuře ESLP, vznesla stěžovatelka již v dovolání a Nejvyšší soud se s nimi vypořádal na str. 2 napadeného usnesení. Stěžovatelka dále směšuje dvě různá kritéria, a to kritérium složitosti věci přičitatelné jejímu projednání před více instancemi a kritérium postupu orgánu veřejné moci. Stěžovatelka se v ústavní stížnosti nikterak nevypořádává s argumentací k této otázce, kterou Nejvyšší soud rozvedl ve svém napadeném usnesení.

24. O významu inflace pro náhradu škody již v minulosti Ústavní soud rozhodoval a protiústavnost neshledal (viz např. usnesení ze dne 21. 6. 2016 sp. zn. II. ÚS 1712/16). Konečně otázku vážící se k nákladům řízení považuje Nejvyšší soud za opožděnou, neboť dovolání v této otázce nebylo objektivně přípustné podle § 238 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu, a tudíž ústavní stížnost k této otázce měla být podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí městského soudu.

25. Nejvyšší soud proto považuje ústavní stížnost za zjevně neopodstatněnou.

26. Obvodní soud Ústavnímu soudu zaslal toliko požadovaný spis, svého práva vyjádřit se k návrhu na zahájení řízení však nevyužil.

27. Vedlejší účastnice se k ústavní stížnosti nevyjádřila.

28. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat stěžovatelce výše uvedená vyjádření na vědomí a k případné replice, neboť obdržená vyjádření nepřinášejí nic nového nad rámec obsahu vyžádaného spisu sp. zn. 20 C 28/2018.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

29. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která se účastnila řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

30. Ústavní soud přezkoumal napadená rozhodnutí, jakož i řízení jim předcházející z hlediska stěžovatelkou v ústavní stížnosti uplatněných námitek, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

31. Jádro argumentace stěžovatelky tvoří námitka týkající se skutečnosti, že přiznané zadostiučinění bylo pokráceno o 20 % z důvodu procesní složitosti věci a o dalších 20 % z důvodu tzv. instančnosti řízení. Ústavní soud považuje obě tyto dílčí námitky za důvodné, jak bude uvedeno dále.

32. Ústavní soud uvádí, že ačkoliv zadostiučinění podle § 31a odst. 1 zákona o odpovědnosti za škodu není koncipováno toliko pro případy průtahů v řízení, je nepochybně účinným prostředkem, kterým zákonodárce vytvořil prostor pro následnou kompenzaci negativních důsledků porušení základního práva účastníka řízení na projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 a čl. 13 Úmluvy. Tento institut tak slouží naplňování ústavních záruk řádného procesu. Mají-li totiž soudy nebo správní orgány dostát své povinnosti a poskytnout jednotlivci, který se na ně obrátí v důvěře v jejich rozhodování, účinnou ochranu jeho právům, je zřejmé, že tak musí učinit v určitém (s ohledem na konkrétní okolnosti) přiměřeném časovém rámci. Bezdůvodné prodlužování řízení se může projevit v nejrůznějších formách újmy, a to nejen v jeho majetkové sféře, nýbrž též v jeho sféře osobnostní.

33. Složitost předmětu kompenzace se promítá i do způsobu určení, v jaké výši bude poskytnuta. Ustanovení § 31a zákona o odpovědnosti za škodu v tomto směru nedává k dispozici žádný jednoduchý vzorec, resp. žádnou exaktní metodu, nýbrž vymezuje určitá kritéria, jež musí být při úvaze příslušných orgánů o výši zadostiučinění zohledněna. Je namístě podotknout, že jejich posouzení je prvotně otázkou použití běžného zákona, k němuž je povolán v první řadě příslušný správní úřad, jenž při uplatnění nároku na zadostiučinění jedná za stát, a následně obecné soudy při rozhodování o žalobě proti státu, nebyl-li žadatel spokojen s přiznanou částkou. I zde je však nezbytné zdůraznit požadavek ochrany základních práv účastníků řízení, a to zejména principy rovnosti před zákonem a zákazu svévole, jež se promítají do způsobu, jakým tyto orgány musejí při posuzování jednotlivých nároků rozhodovat [viz nálezn Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012 sp. zn. IV. ÚS 1572/11 (N 45/64 SbNU 551)].

34. Soudy vycházely při stanovení konkrétní výše přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu ze zákonných kritérií zakotvených právě v § 31a odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu, neboť nemajetková újma měla vzniknout nesprávným úředním postupem spočívajícím v nepřiměřeně dlouhém řízení před obvodním soudem vedeném pod sp. zn. 19 C 218/2009, pročež pro individualizaci přiměřeného zadostiučinění bylo nutno vzít v potaz následující kritéria: celkovou délku řízení, složitost řízení, jednání stěžovatelky jako poškozené, které přispělo k průtahům a k tomu, zda využila dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, dále postup orgánů veřejné moci (soudů) a význam předmětu řízení pro stěžovatelku jako poškozenou.

35. Při hodnocení zmíněných kritérií soudy vycházely z ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (např. rozsudky ze dne 31. 5. 2012 sp. zn. 29 Cdo 2012/2010, ze dne 24. 11. 2015 sp. zn. 30 Cdo 2476/2015, ze dne 16. 8. 2011 sp. zn. 30 Cdo 3628/2010 a ze dne 23. 5. 2013 sp. zn. 30 Cdo 675/2013, které vycházejí ze stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011 sp. zn. Cpjn 206/2010), z níž vyplývá, že složitost řízení zahrnuje ve své konkretizaci jednak počet instancí, v nichž byla věc řešena, a dále složitost věci samé o sobě, tedy okolnosti skutkové, právní a procesní. Jednotlivé důvody složitosti věci je třeba vnímat pro účely posouzení, zda došlo k porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě a popř. i při úvaze o snížení základní částky přiměřeného zadostiučinění, samostatně, neboť každý z nich sám přispívá k prodloužení délky projednávání. Soudy by proto při posuzování kritéria složitosti řízení měly řádně odůvodnit, zda částku přiměřeného zadostiučinění

snížují z důvodu složitosti skutkové, právní či procesní, nebo z důvodu, že řízení probíhá na více stupních soudní soustavy. Posledně uvedené hledisko vyjadřuje zásadu, že délka řízení prodlužovaná zásadně o dobu za řízení před další instancí, tj. o dobu potřebnou pro předložení věci přezkumnému soudu, pro jeho přezkumné posouzení a pro případné promítnutí výsledků přezkumu do dalšího postupu v řízení, je ospravedlnitelná.

36. S ohledem na výše uvedené tedy soudy dospěly k závěru, že ve věci stěžovatelky byla dána velká složitost věci spočívající zejména v tzv. procesní složitosti, neboť bylo nutno opakovaně vyžadovat spisy od jiných soudů, zasílat účastníkům řízení výzvy a provádět důkazní návrhy, což vedlo ke zkrácení nároku stěžovatelky o 20 %. Samostatnou otázkou tvořila složitost věci spočívající v tzv. instančnosti řízení, neboť věc byla dvakrát vrácena Nejvyšším soudem k dalšímu řízení obvodnímu soudu, následně došlo ještě k soudnímu "ping-pongu" mezi městským soudem a obvodním soudem. Z důvodu instančnosti řízení bylo stěžovatelce odškodnění tedy pokráceno o dalších 20 %. Takový náhled však Ústavní soud nesdílí.

37. V posuzované věci došlo k poměrně extrémnímu tzv. soudnímu ping-pongu, který se velmi zásadně promítl do celkové délky řízení. Stručně lze shrnout průběh řízení tak, že obvodní soud jako soud nalézací ve věci rozhodoval celkem pětkrát, městský soud rozhodoval taktéž celkem pětkrát, Nejvyšší soud rozhodoval třikrát. Již pouhý počet rozhodnutí ve věci je nadprůměrně vysoký, protože již prima facie je zjevné, že jelikož ve věci Nejvyšší soud dvakrát zrušil rozhodnutí nižších soudů, muselo dojít k chybě v jejich rozhodovací činnosti, která nebyla zanedbatelná a měla, resp. mohla mít vliv na výsledek rozhodování. Při bližším zkoumání okolností tohoto soudního "ping-pongu" Ústavní soud zjistil, že poprvé došlo ke zrušení rozsudků obvodního soudu ze dne 29. 7. 2010 č. j. 19 C 218/2019-53 a městského soudu ze dne 31. 3. 2011 č. j. 53 Co 567/2010-85 Nejvyšším soudem na základě rozsudku ze dne 16. 5. 2012 č. j. 30 Cdo 4501/2011 z důvodu nesprávného posouzení hmotně právní otázky promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy, neboť obvodní soud a následně i městský soud posoudily tuto otázku v rozporu s konstantní judikaturou Nejvyššího soudu. Obvodní soud i městský soud nesprávně stanovily počátek běhu promlčecí doby, když nepřihlédly k tomu, že posuzované řízení ve věci stěžovatelky pokračovalo dovoláním a podáním ústavní stížnosti. Následně zrušil Nejvyšší soud rozsudek obvodního soudu ze dne 11. 1. 2013 č. j. 19 C 218/2009-147 a rozsudek městského soudu ze dne 18. 11. 2013 č. j. 53 Co 194/2013-185 svým rozsudkem ze dne 19. 3. 2015 č. j. 30 Cdo 2352/2014 pro existenci závažných právních vad, které spočívaly v tom, že obvodní soud ani městský soud nepostupovaly v souladu se stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011 sp. zn. 206/2010, neboť dle odůvodnění tohoto rozsudku aplikovaly de facto všechna kritéria pro individualizaci přiměřeného zadostiučinění buď nesprávně, anebo je neaplikovaly vůbec, neboť na základě prvního kasačního rozsudku sice uzavřely, že nárok stěžovatelky promlčen není, nicméně zároveň konstatovaly, že nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu. Následné řízení před nižšími soudy probíhalo však i nadále v duchu soudního "ping-pongu", tentokrát již pouze mezi obvodním soudem a městským soudem, neboť obvodní soud rozhodl rozsudkem ze dne 16. 8. 2016 č. j. 19 C 2018/2019-355, v němž konstatoval, vázán právním názorem Nejvyššího soudu, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu, avšak stěžovatelce nepřiznal žádné zadostiučinění. Dne 9. 1. 2017 pod č. j. 53 Co 497/2016-441 městský soud usnesením zrušil rozsudek obvodního soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení, protože obvodní soud znovu rozhodl rozsudkem dne 10. 8. 2017 tak, že stěžovatelce částečně zadostiučinění přiznal. K odvolání stěžovatelky následovalo další zrušující usnesení městského soudu ze dne 19. 4. 2018, protože obvodní soud dalším rozsudkem stěžovatelce přiznal relativní náhradu. Následovalo další rozhodnutí městského soudu v podobě rozsudku ze dne 31. 1. 2019, kterým městský soud ještě částečně změnil rozsudek obvodního soudu. Dále stěžovatelka podala neúspěšně dovolání a závěrem i ústavní stížnost odmítnutou pro zjevnou neopodstatněnost.

38. Z podrobné geneze posuzované věci je zjevné, že Nejvyšší soud svými rozsudky pod sp. zn. 30

Cdo 4501/2011 a sp. zn. 30 Cdo 2352/2014 zrušil napadená rozhodnutí obvodního soudu a městského soudu pro existenci zásadních právních vad, které zapříčinily nesprávné posouzení nároku stěžovatelky, když nejprve bylo konstatováno, že soudy nesprávně posoudily nárok stěžovatelky jako promlčený (důvod kasace rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 4501/2011) a následně nárok sice věcně posoudily, avšak nesprávně aplikovaly kritéria podle § 31a zákona o odpovědnosti za škodu, čímž dospěly k nesprávnému závěru, že ve věci stěžovatelky nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu, konkrétně k nepřiměřené délce řízení. Takové vady v rozhodování soudů lze označit za zcela zásadní, jejichž výskyt svědčí o neefektivitě příslušného odškodňovacího řízení.

39. Ústavní soud na základě uvedeného zastává názor, že popsany soudní "ping-pong" nelze podřadit pod kritérium tzv. instančnosti řízení, které spadá pod kritérium složitosti věci, nýbrž že opakovaným rušením soudních rozhodnutí na základě nesprávného použití hmotného práva obvodním soudem a následně městským soudem (což vedlo ke dvěma zrušujícími rozsudkům Nejvyššího soudu), je nepřiměřená délka řízení přičitatelná státu v rámci kritéria spočívajícího v postupu orgánů moci veřejné - soudů. V posuzované věci došlo k projednání nároku stěžovatelky opakovaně ve všech instancích, což se však vymyká běžnému instančnímu projednání věci a svědčí o neefektivitě soudního systému. Tato skutečnost v konečném důsledku nemůže být kladena k tíži stěžovatelce, které z tohoto důvodu bylo pokráceno zadostiučinění o 20 %. Uvedené závěry ostatně vycházejí i z judikatury Nejvyššího soudu (viz např. rozsudek ze dne 5. 10. 2010 sp. zn. 30 Cdo 1328/2009), v níž Nejvyšší soud uvádí, že v rámci kritéria postupu orgánů moci veřejné je třeba zkoumat zejména, zda postup těchto orgánů v řízení odpovídá procesním pravidlům. Dojde-li v řízení ke zrušení rozhodnutí z důvodu jeho závažné vady, spočívající především v nepřezkoumatelnosti rozhodnutí nebo nerespektování závazného právního názoru, popř. v rozporu postupu orgánu veřejné moci, který vydání rozhodnutí předcházel, s procesními předpisy, je třeba takovou skutečnost při posuzování celkové délky řízení zohlednit, a to zejména tehdy, dojde-li v důsledku uvedeného pochybení orgánu veřejné moci ke zjevnému prodloužení řízení oproti stavu, kdy by orgán veřejné moci postupoval z procesního hlediska bezvadně. V posuzované věci tedy zjevně nešlo o nedodržení procesních pravidel, nýbrž norem hmotného práva, které byly použity v rozporu s jejich obecně přijímaným výkladem, resp. v rozporu s aktuální judikaturou Nejvyššího soudu, kterou jsou ovšem nižší soudy při výkonu své činnosti povinny znát. Ústavní soud upozorňuje, že je nerozhodné, zda došlo k soudnímu "ping-pongu" z důvodu procesní chyby či z důvodu nesprávné aplikace hmotného práva, jako tomu bylo v posuzované věci. Obojí má totiž za následek neúměrné prodloužení soudního řízení, což ve svém důsledku může zasáhnout do základních práv účastníků takového řízení. Takové závažné pochybení soudů pak v kontextu posuzované věci nelze klást k tíži stěžovatelce snížením výše zadostiučinění, nýbrž je naopak nutno zvážit bonifikaci stěžovatelky z důvodu této chyby státu v přiznané částce zadostiučinění.

40. Ústavní soud podotýká, že výše analyzovaná penalizace stěžovatelky odporuje taktéž judikatuře ESLP, který konstatoval, že je-li prodloužení délky řízení způsobeno opakovaným projednáním věci, má ESLP za to, byť není povolán k analýze kvality judikatury vnitrostátních soudů, že k navrácení věci k novému řízení dochází obvykle proto, že se v rozhodnutích vyskytují chyby, jichž se nižší soudy dopustily. Opakování takových situací, kdy dochází k rušení rozhodnutí nižších soudů soudy vyšších instancí, považuje ESLP za závažný nedostatek soudního systému (viz např. rozsudek ESLP ze dne 31. 4. 2006 ve věci Yurtayev proti Ukrajině, stížnost č. 11336/02, bod 41 odůvodnění), přičemž lze zmínit, že závěr o nedostatečné efektivitě soudního systému při opakovaném projednání věci před nižšími soudy z důvodu zrušení rozhodnutí pro vady rozhodnutí nižších soudů ESLP konstatuje opakovaně (viz např. také rozsudek ze dne 25. 2. 2004 ve věci Wierciszewska proti Polsku, stížnost č. 41431/98, bod 46).

41. Uvedená pochybení obecných soudů ve věci stěžovatelky, která vedla k tzv. soudnímu ping-pongu

a která jsou výsledkem nedostatečně efektivního soudního systému, kdy soudy neaplikují platné a účinné právní normy správně, resp. nerespektují právní názory vyjádřené v judikatuře a stanoviscích Nejvyšších soudů, a mají tedy původ v soudním systému, nelze ve výsledku klást k tíži stěžovatelce. Napadená rozhodnutí jsou proto rozporná s čl. 36 odst. 3 Listiny, který zaručuje každému právo na náhradu škody způsobené mu nesprávným úředním postupem, kterým v posuzované věci byla nepřiměřená délka soudního řízení, neboť odškodnění bylo stěžovatelce neodůvodněně zkráceno o 20 % z důvodu tzv. soudního ping-pongu přičitatelnému státu.

42. Stěžovatelka dále rozporuje ponížení svého zadostiučinění z důvodu složitosti věci o 20 %, neboť kompenzační řízení je z povahy věci jednoduché, když jde toliko o práci se spisem. I tuto argumentaci považuje Ústavní soud za důvodnou. ESLP judikuje, že otázka délky řízení by za normálních okolností neměla být považována za zvláště složitou. Kromě toho platí, že při projednávání případů, v nichž se účastníci řízení domáhají náhrady škody způsobené nepřiměřenou délkou řízení, se od státu vyžaduje zvláštní péče (viz např. rozsudek ESLP ze dne 21. 12. 2010 ve věci Belperio a Ciarmoli proti Itálii, stížnost č. 7932/04, bod 42). Ústavní soud proto zkoumal, zda řízení vedené u obvodního soudu pod sp. zn. 19 C 218/2009 vykazovalo zvláštní procesní složitost, která by odůvodňovala snížení zadostiučinění stěžovatelce o dalších 20 %. K závěru o zvláštní procesní složitosti tohoto řízení však Ústavní soud nedospěl. Městský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti právě takovou procesní složitostí argumentuje, když zejména poukazuje na to, že v řízení bylo nutno provést řadu listinných důkazů, zejména spisy jiných soudů, které bylo nutno v rámci součinnosti opakovaně vyžádat, zároveň vůči účastníkům byly opakovaně prováděny výzvy a soudy musely rozhodovat o řadě procesních návrhů účastníků. Ústavní soud však zjistil, že soudy žádnou zvláštní procesní aktivitu nevyvíjely, resp. musely vyvíjet procesní aktivitu, kterou si však zapříčinily primárně samy, neboť zvýšená procesní aktivita plynula především z toho, že ve věci docházelo opakovaně ke kasaci rozhodnutí. Z tohoto důvodu pak bylo nutné opakovaně vyžadovat součinnost jiných soudů a opakovaně rozesílat výzvy účastníkům řízení. Procesní aktivitu, která byla spjata s posouzením, zda byla délka řízení vedeného u obvodního soudu pod sp. zn. 19 C 218/2009 přiměřená či nikoliv, resp. jak byla naplněna kritéria § 31a zákona o odpovědnosti za škodu, nelze považovat za nadstandardní, a tudíž Ústavní soud neshledal opodstatnění pro další ponížení zadostiučinění o 20 % z důvodu tzv. procesní složitosti věci. Nelze považovat za ústavně souladné takové výsledné zadostiučinění, na jehož výši měla negativní vliv skutečnost, že stát fakticky profituje z neefektivity soudního řízení, za jehož efektivitu je přímo odpovědný. Ústavní soud tedy uzavírá, že taktéž ponížení zadostiučinění stěžovatelce z důvodu tzv. procesní složitosti věci je rozporné s čl. 36 odst. 3 Listiny, neboť Ústavní soud nezjistil žádnou nutnou nadstandardní procesní aktivitu soudů, vyjma procesní aktivity, která byla vázána na soudní "ping-pong", k němuž ve věci došlo, který však nebyl nikterak zapříčiněn stěžovatelkou.

43. Stěžovatelka dále namítá, že základní částka odškodnění za jeden rok nepřiměřeně dlouhého řízení nebere na zřetel valorizaci, pročež Nejvyšší soud dlouhodobě popírá moderní právní princip valorizace náhrady škody a svou dosavadní praxi konzervuje závěry z roku 2010. Tuto námitku považuje Ústavní soud za nedůvodnou.

44. Ústavní soud předně podotýká, že touto námitkou se v minulosti již zabýval opakovaně (např. v nálezech ze dne 28. 3. 2011 sp. zn. I. ÚS 192/11 a ze dne 21. 9. 2011 sp. zn. 1536/11, nově viz usnesení ze dne 25. 5. 2021 sp. zn. III. ÚS 3385/20), pročež opakovaně odkázal na judikaturu ESLP, který shledal, že aby vnitrostátní prostředek nápravy bylo možno považovat za efektivní (a stát tím předešel mezinárodněprávní odpovědnosti za porušení Úmluvy), má výše zadostiučinění odpovídat tradicím, životní úrovni a právnímu systému dané země (viz rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 29. 3. 2006 ve věci Apicella proti Itálii, stížnost č. 64890/01, bod 78). Srovnání výše zadostiučinění přiznaného ESLP stěžovatelům z České republiky je problematické, jelikož při jeho stanovení hrají roli četné, obtížně srovnatelné faktory - nejen délka průtahů v soudním řízení, ale i druh řízení

(civilní, trestní) či závažnost újmy prodlením způsobené.

45. Ústavní soud přisvědčil stěžovateli v tom, že některé ukazatele životní úrovně se v České republice skutečně zvedly (např. průměrná hrubá mzda). Na druhou stranu, některé další ukazatele o zlepšení celkové ekonomické situace v České republice nesvědčí. Dle statistik Ministerstva práce a sociálních věcí žilo v České republice v roce 2009 pod hranicí chudoby 8,6 % obyvatel. V roce 2019 se počet obyvatel žijících pod hranicí chudoby zvýšil na 10,1% (viz materiál Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice v letech 1993 - 2019, Praha: Odbor rozpočtu a účetnictví Ministerstva práce a sociálních věcí, 2020, str. 75 a 76, dostupný na www.mpsv.cz). Dle Ústavního soudu je pro posouzení věci významné, že obecné soudy mají možnost k případné zásadní změně ekonomických poměrů ve společnosti přihlídnout (viz náleze ze dne 9. 12. 2010 sp. zn. III. ÚS 1320/10). I když Nejvyšší soud stanovil základní pravidla pro výpočet výše přiměřeného zadostiučinění, a to mj. určením tzv. základní částky, resp. základního rozpětí, jde o důležité východisko, které však obecné soudy nižších stupňů nezavazuje povinnosti individuálního posouzení každého případu a v závislosti na něm stanovení adekvátního zadostiučinění, a to (eventuálně) i mimo rozpětí, jež stanovil Nejvyšší soud. Obecné soudy tak mají možnost individuálně posoudit výši spravedlivého odškodnění v jednotlivých případech, s tím, že není vyloučeno, aby přihlédly i k celkovým okolnostem věci (případně i k rostoucí životní úrovni v České republice). Ústavní soud považuje v současné době vymezenou částku za jeden rok průtahů ve výši 15 000 Kč až 20 000 Kč za přiměřenou a odpovídající životní úrovni. Ve věci stěžovatelky pak byl jeden rok průtahů ohodnocen částkou 17 000 Kč, což Ústavní soud považuje za přiměřené, a tuto částku proto nelze vzhledem k okolnostem případu považovat za extrémně nízkou.

46. Na základě výše uvedeného dospěl Ústavní soud k závěru, že napadenými rozhodnutími došlo k porušení ústavně zaručeného práva stěžovatelky na náhradu škody způsobené jí nesprávným úředním postupem podle čl. 36 odst. 3 Listiny, pročež ústavní stížnosti mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadená rozhodnutí zrušil.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Promlčení a dobré mravy](#)
- [Práva dětí](#)
- [Náklady řízení](#)
- [Odmítnutí dovolání](#)
- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)